

СВІЙ СЕРЕД СВОЇХ. УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ВІЙСЬКО ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ

Майже півтора року широкомасштабної війни яскраво ілюструють очевидне – регулярного війська недостатньо для боротьби із чисельнішим ворогом впродовж тривалого часу.

Тому держава вимушена проводити мобілізацію цивільного населення. Як зазначив Головнокомандувач Збройних Сил України генерал Валерій Залужний «Війну починають кадрові військові, а завершують вчителі, інженери, бухгалтери».

Саме тому кінцевий результат війни залежить від того, наскільки вчорашні цивільні зможуть адаптуватися до військової служби та до умов бойових дій. Від того, яким сержантом буде вчорашній вчитель, яким сапером – вчорашній інженер і яким стрільцем – звичайний бухгалтер.

Це доведене війною правило буде для нас не менш актуальним й після завершення цієї війни. Російська загроза ймовірно нікуди не зникне із завершенням бойових дій. Ворог може зробити висновки зі своїх помилок, вдосконалитися і прагнути реваншу. А людські, фінансові та технічні ресурси в Росії поки що є.

Натомість наша держава вийде із війни, маючи виснажену економіку, а також очевидні демографічні проблеми. Водночас у нас буде потреба збудувати настільки сильне військо, щоб Росія за жодних умов не спробувала ще раз напасти.

Щоб виконати це неймовірно складне завдання, потрібно чітко усвідомити рівень та характер загрози, який постане перед державою після війни. Крім цього, слід буде враховувати масштаб спричинених війною внутрішніх викликів, які впливатимуть на нашу спроможність захищатися. Зрештою, мусимо подумати над тим, як ми можемо використати наш унікальний військовий досвід для організації оборони держави у майбутньому. Тож спробуємо розібратись зі всім по черзі.

Росія не перестане бути загрозою

У наборі інструментів держави Збройні Сили – це меч. Наша основна роль, як під час, так і після війни, проста – відлякувати ворога, щоб він не посмів напасти. А якщо все ж перейде кордон – бити і знищувати його, доки останній сантиметр нашої землі не буде звільнено.

Безумовно, всі ми налаштовані на перемогу та відновлення територіальної цілісності України. Але ми ніколи не можемо знати точного результату війни, доки не змовкнуть останні гармати, а політики і дипломати не сядуть за стіл переговорів.

Тож перша загроза пов'язана із завершенням війни ховається саме в тому, чи ці переговори взагалі відбудуться. І чи буде укладено мирний договір. Адже знаючи свою історію і розуміючи ворога, є сумнів, що Росія взагалі зможе прийняти і визнати свою поразку. Тому ймовірність укладення повноцінного мирного договору за наслідками війни є досить низькою. Це може для нас означати не мир, а перемир'я, поки Росія не відновить свої сили для нового нападу.

Друга загроза впливає з того, що навіть укладення миру не означає, що він буде тривалим. Бо навряд чи якась російська влада після Путіна збудує на місці теперішньої Росії щось інше, ніж черговий концтабір.

Швидше за все, поразка у війні спричинить реваншистські рухи, оскільки без України російський імперський міф неможливий. У поєднанні із властивим росіянам шовінізмом це призведе до ще більшої милітаризації російського суспільства. А отже, воно спробує підготуватися до нової війни.

Третя загроза стане реальністю у випадку кривавого колапсу Росії внаслідок поразки у війні. Попри поширену думку, для нас це аж ніяк не буде означати настання тривалого миру та спокою. Значна частка населення Росії зосереджена в прикордонних з Україною регіонах.

Це означає, що будь-який внутрішній російський конфлікт буде мати високий потенціал до поширення своїх метастазів на нашу територію.

Крім понад двох тисяч кілометрів кордону з Росією, джерелом потенційної загрози ймовірно залишиться Білорусь як найближчий сателіт ворога. А це ще тисяча кілометрів спільного кордону. Так само є російська присутність на території так званого Придністров'я. Це додає ще чотириста кілометрів межі держави, які потрібно охороняти і готуватись обороняти так само, як кордони із Росією та Білоруссю.

У той же час, попри поразку у війні, Росія збереже великий економічний потенціал завдяки своїй ресурсній базі, як і основні потужності ОПК, які не зазнали руйнування в ході війни. Завдяки цьому вона зможе доволі швидко відновити та наростити свій військовий потенціал.

Тобто Росія так чи інакше буде становити постійну загрозу безпеці України. І це буде негативно впливати на інвестиційну привабливість нашої країни, спокій та впевненість у майбутньому наших громадян. Тому державі та війську так чи інакше доведеться одночасно реагувати на поточні загрози з території Росії, а заодно бути завжди готовим до нової війни.

Реінтеграція звільнених від окупації територій

Другою проблемою, яка постане перед Україною внаслідок російської агресії, буде реінтеграція звільнених від окупації Криму та ОРДЛО. Російська пропаганда отруїла немало голів і душ навіть на вільній частині країни. Тому нескладно уявити, що сталося зі свідомістю значного відсотка мешканців цих територій.

Із підняттям державного прапора над Донецьком, Луганськом, Сімферополем та Севастополем процес повернення цих територій і особливо людей лише розпочнеться. І обійтись у ньому без широкого залучення Збройних Сил практично неможливо.

Роль Збройних Сил полягатиме у проведенні тривалих стабілізаційних операцій. Ймовірно вони включатимуть не лише мережу блокпостів і пропускних пунктів, а й залучення разом із органами правопорядку до вилучення нелегальної зброї та розмінування територій. А найголовніше присутність військ буде демонструвати силу держави, гарантувати правопорядок та не допускатиме нової хвилі антидержавних рухів у Криму та на Донбасі.

Варто мати на увазі, що ми говоримо про величезні території – площа Кримського півострова 27 тисяч квадратних кілометрів, а площа окупованої в 2014 році частини Донеччини та Луганщини близько 18 тисяч квад-

ратних кілометрів. А ще це приблизно 3 мільйони мешканців Криму та майже стільки ж в так званому ОРДЛО.

Для забезпечення стабільності на цих територіях будуть потрібні багаточисельні контингенти наших військ та їхня періодична ротация. Отже, нам потрібне значно чисельніше військо, ніж до того. Бо паралельно буде необхідно виконувати інші завдання із оборони держави. Але ряд внутрішніх проблем вказують на те, що комплектувати військо людьми буде дуже складно.

Військо – це люди, а людей ніколи не буває достатньо

Україна ще до війни мала відчутні демографічні проблеми. Населення скорочувалось через низьку народжуваність і старіло завдяки зростанню тривалості життя. Для Збройних Сил це означає, що чим раз менше людей придатні до проходження військової служби. А заодно для роботи в національній економіці, яка утримує військо.

Через широкомасштабне вторгнення кілька мільйонів наших громадян виїхали за межі країни. Далеко не всі вони повернуться додому. Тому після війни демографічна ситуація в країні стане складнішою. Це значить, що кількість людей, яких військо може залучити в свої лави значно скоротиться.

Скорочення населення буде викликом не лише для війська, але й для економіки, яка теж потребуватиме рук для відбудови держави. Також варто розуміти, що військо не конкурує з приватним сектором за кваліфікованого працівника. Адже бізнес завжди може запропонувати кращі фінансові та соціально-побутові умови ніж держава. Тому не варто очікувати на безмежний потік охочих вступити на контрактну службу.

Альтернативою є масовий призов на військовою службою та збільшення її тривалості. Але престиж строкової служби в нашому суспільстві низький ще із часів здобуття незалежності. Тому частина громадян буде схильна уникати проходження військової служби.

Також тривала служба за призовом великої кількості наших співгромадян вилучає трудові ресурси із ринку праці. Що може негативно впливати на економіку держави у випадку дефіциту робочої сили. І таким чином лише ослабити здатність держави фінансувати військо. Отже, ані професійне військо, ані військо загального військового обов'язку не можуть дати належної відповіді на питання як ефективно використати наші обмежені людські та фінансові ресурси для забезпечення оборони держави.

Наш унікальний досвід

Відповідь на питання як створити успішну модель Збройних Сил може бути у тому неоціненному досвіді змін, який ми здобули за понад дев'ять років війни. А масштаб змін, які відбулися починаючи із 2014 року і тепер, в умовах широкомасштабного вторгнення ворога, є колосальним. Багато в чому вони стали можливими завдяки цивільним людям.

Успішна взаємодія із населенням, громадами та бізнесом дала війську величезний фінансовий та технічний ресурс. Цей ресурс військо не могло б отримати жодним іншим чином через обмеженість бюджетного фінансування. Але мабуть найграндіознішим є те, що величезна кількість українців без жодного досвіду військової служби влились у Збройні Сили із самого початку широкомасштабного вторгнення.

Ці люди прийшли до війська не з порожніми руками. Вони принесли свій досвід управління, технічні та тех-

нологічні знання та навички. Котрі повсюдно застосовують у військовій службі і роблять наше військо прогресивним та адаптивним.

І це доволі закономірно. Сучасна війна не менш динамічна ніж ситуація на світових чи національних ринках. Через це здатність постійно вчитися, адаптуватися до зміни умов та інтегрувати нову техніку і технології – це той набір навичок, який потрібен і цивільним, і військовим. Що спрощує таким людям адаптацію до військової служби та дає змогу швидко ставати ефективними.

За понад рік війни Сили територіальної оборони, зокрема, накопичили унікальний досвід перетворення цивільних спеціалістів на військових лідерів. Цим лідерам притаманні ініціатива та інновації – риси, які потрібні для успішного офіцера.

Так само добре влились у велику військову родину люди із різноманітними технічними спеціальностями. Вони дають війську нове бачення того, як можна використовувати цивільні технології і техніку для покращення розвідки, зв'язку, управління та взаємодії.

Це у підсумку робить нашу армію більш адаптивною, а отже, й ефективнішою за російську. І дозволяє нівелювати перевагу ворога в кількості озброєння та боєприпасів. Завдяки цьому цивільні спеціалісти є надзвичайно цінним ресурсом для Збройних Сил і мають бути максимально широко та ефективно залучені до війська майбутнього.

Отже, найбільш життєздатною для нас виглядає саме модель Збройних Сил, у якій зберігається найтісніший зв'язок війська та суспільства. А це означає, що поряд із професійним військом та призовом на строкову службу нам потрібно якнайактивніше розвивати Сили територіальної оборони і розширювати їхню роль в системі оборони держави. Це дозволить вирішити одразу кілька проблем.

По-перше, існування підрозділів територіальної оборони в кожному районі дає змогу зберегти дуже тісний зв'язок війська із громадами, бізнесом та населенням. Це допоможе війську підтримувати високий рівень суспільної довіри до себе та залучати його всебічну допомогу та підтримку.

По-друге, розвинена структура Сил територіальної оборони дозволить проведення базової військової підготовки перед вступом на строкову службу. Така військова підготовка має проводитись за територіальним принципом у вільний від роботи чи навчання час. Це зменшить тривалість строкової військової служби. А заодно заощадить значні суми бюджетних коштів, які у протилежному випадку були б витрачені на утримання строковика в період його базової військової підготовки.

По-третє, система територіальної оборони дозволить масштабувати військову підготовку, якщо не на все, то на значну частину цивільного населення. Таким чином, компенсуючи перевагу Росії в чисельності армії та військового резерву.

Зрештою, якщо результат війни визначають вчорашні вчителі, інженери та бухгалтери, то наше головне завдання зробити їх максимально смертоносними для ворога. Щоб у майбутньому противник чітко розумів, що напад на Україну – це неодмінно квиток в один бік.

Слава Україні!

Смерть ворогам!

Сергій СОБКО,
бригадний генерал Збройних сил України
Опубліковано на сторінці автора у Фейсбуці